

Lausunto

HHO/2938/2026
HHO-AK-2026-6595

1.6.2026

Helsingin hovioikeus

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite: HE 99/2026 vp

Asia: Lausunto asiassa HE 99/2026 vp

Lausunnon kohde

Lakivaliokunta on pyytänyt Helsingin hovioikeudelta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen voimaannosta sekä oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki videotallenneuudistuksessa hyväksyttyjen lakien voimaannosta, joka on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.10.2026. Samassa yhteydessä ehdotetaan tehtäväksi muihin lakeihin tiettyjä teknisiä ja selvittäviä muutoksia, jotka on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Lausunto

Ehdotetulla lailla saatettaisiin voimaan sääntely, jolla kärjäoikeudessa vastaanotettu suullinen todistelu tallennettaisiin ja otettaisiin vastaan muutoksenhaussa tallenteelta. Esityksen mukaan realistisena tavoitteena voidaan pitää, että lakien voimaantulon edellyttämät tekniset valmiudet ovat käsillä 1.10.2026 mennessä ja että tuolloin myös tuomioistuinlaitoksen henkilöstöllä on riittävät valmiudet järjestelmän käyttämiseen.

Helsingin hovioikeus lausuu tältä osin, että ennen voimaantuloa on edelleen kiinnitettävä huomiota siihen, että tietojärjestelmät ja tekniset ratkaisut ovat valmiina ja toimintavarmat voimaantulohetkellä. Siitä huolimatta, että tallennukseen käytettävän sovelluksen koekäyttö on päätetty hyväksytysti alkuvuonna, epävarmuutta tekniselle käyttövalmiudelle tuo se, että järjestelmän edellyttämät laiteasennukset tuomioistuimissa ovat vielä kesken. Tästä syystä virasto- ja salikohtaista toimivuutta ei ole voitu kaikilta osin koekäyttää eikä henkilöstö ole vielä saanut kattavasti tekniikan käyttöön riittävää koulutusta. Näin ollen tekniikan luotettavuudesta

ei ole voitu yksittäisen käyttäjän näkökulmasta vielä kattavasti varmistua, vaikka pilotoinnissa ei olekaan esityksen mukaan ilmennyt mitään sellaista, mikä estäisi käyttöönoton.

Mainitusta epävarmuustekijästä huolimatta Helsingin hovioikeus pitää enemmän viivästyksen välttämiseksi esitystä kannatettavana siinä mainitun voimaantulopäivän osalta, mutta kuitenkin sillä varauksella, että voimaantulopäivää voidaan tarvittaessa täsmentää. Säättämällä voimaantulosta tässä vaiheessa uudistuksen myönteiset vaikutukset alkavat näkyä nopeammin kuin siinä tapauksessa, että voimaantulolta edellytettäisiin esityksessä mainittua tuomioistuinviraston ilmoitusta niin sanotusta tekniikan täydestä luotettavuudesta. Viivettä voimaantulossa tulisi välttää myös siitä syystä, ettei lainkäyttöhenkilöstön uudistukseen liittyvästä jo toteutetusta prosessinjohtokoulutuksesta tulisi kulumaan kohtuuttoman pitkää aikaa.

Ehdotuksen mukaan uuden menettelyn alaan kuuluisivat kaikki vireillä olevat ja vireille tulevat asiat heti lakien voimaantulon jälkeen lukuun ottamatta asioita, joissa on jo aloitettu pääkäsittely.

Helsingin hovioikeus toteaa tältä osin, että hallituksen esityksessä on käsitelty huolellisesti vaihtoehtoja uudistuksen voimaantulon asiaryhmäkohtaisesta ja alueellisesta vaiheistamisesta. Helsingin hovioikeus katsoo kuitenkin selkeimmäksi ja siten kannatettavaksi vaihtoehdoksi, että uusi menettely otetaan esityksen mukaisesti käyttöön kaikissa asioissa ja kaikissa kärjäoikeuksissa yhtä aikaa ja että voimaantuvia lakeja sovelletaan kärjäoikeuksissa niiden voimaantulopäivästä alkaen kaikkiin asioihin lukuun ottamatta asioita, joissa pääkäsittely on jo aloitettu. Hovioikeus perustelee kantaansa erityisesti sillä, että näin menetellen uudistettuun menettelyyn siirtyminen tapahtuisi kokonaisuudessaan järkevässä ajassa ja ettei menettelyä jouduttaisi kesken pääkäsittelyä muuttamaan. Hovioikeuksien osalta siirtymäsäännöksessä on perusteltua säätää uuden menettelyn soveltaminen esityksessä ehdotetulla tavalla riippuvaiseksi siitä, onko kärjäoikeudessa laadittu kuva ja äänitallenne. Ehdotus on kannatettava siltäkin osin, että hovioikeus voisi hyödyntää kärjäoikeuden mahdollisesti jo ennen lakien voimaantuloa tekemää tallennetta.

Esityksessä ehdotetaan myös vireilletuloa koskevien määräaikojen selventämistä. Esityksessä mainituin tavoin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muutos on synnyttänyt tarpeen oikeustilan selkeyttämiseksi oikeudenmenetysten estämiseksi ja siten oikeudenkäymiskaaren, ulosottokaaren ja maakaaren muuttamista koskeville lakiehdotuksille.

Helsingin hovioikeus pitää kannatettavana sitä ehdotusta, että rikosasian haastehakemuksen vireilletulo ratkeaa samojen periaatteiden mukaisesti kuin syytteen

nostamisen määräajan päättymisen ja että riita-asian haastehakemuksen vireilletulosta säädetään samalla tavalla. Valitusten vireilletulon osalta on sinänsä perusteltua ottaa huomioon asiointilain tuoreen uudistuksen tarkoitus sekä säätää valitusten määräajoista kokonaisuudessaan yhdenmukaisesti. Helsingin hovioikeus esittää kuitenkin edelleen harkittavaksi, onko viittaustekniikkaan perustuva sääntelytapa riittävän selkeä vai olisiko ehdotettuja säännöksiä tarvetta täsmentää mainitsemalla nimenomaisesti erikseen määräaika paperisille valituskirjelmille ja erikseen sähköisesti toimitetuille valituskirjelmille. Hovioikeus kiinnittää vielä huomiota myös siihen, että asian vireillepanon ja muutoksenhaun osalta noudatetaan eri määräaikatapoja suhteessa virka-aikaan, mikä joka tapauksessa lisää sekavuutta maallikon näkökulmasta ja heikentää lainsäädännön johdonmukaisuutta.

Esitys sisältää vielä muutosehdotuksen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 55 §:ään, jossa säädetään todistelun vastaanottamisesta pääkäsittelyssä asianosaisen poissaolosta huolimatta. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, pitääkö asianosaisen poissa ollessa vastaanotettu todistelu ottaa uudelleen vastaan, kun pääkäsittelyä jatketaan lykkäyksen jälkeen asianosaisen ollessa saapuvilla.

Helsingin hovioikeus lausuu tältä osin, että pykälää on ehdotettu muutettavaksi perustellusti lisäämällä siihen maininta, jonka mukaan suullinen todistelu voidaan ottaa tarpeellisilta osin uudelleen vastaan myös kuva- ja äänitallenteelta. Hovioikeus esittää kuitenkin harkittavaksi, olisiko lain perusteluissa aiheellista ottaa kantaa myös uudistuksen siirtymävaiheessa mahdollisesti syntyviin tilanteisiin, joissa kärjäoikeudessa on otettu ennen lain voimaantuloa vastaan suullista todistelua pääkäsittelyn ulkopuolella siten, ettei siitä ole tehty kuva- ja äänitallennetta ja jota ei oteta vastaan uudelleen lain voimaantulon jälkeen toimitettavassa pääkäsittelyssä. Hovioikeus katsoo, että kyseisenlaisissa tilanteissa hovioikeudessa voitaisiin hyväksyä niin sanottu hybridioikeudenkäynti siten, että hovioikeudessa kuultaisiin tarvittaessa henkilökohtaisesti pääkäsittelyn ulkopuolella kuultua henkilöä ja muu suullinen näyttö otettaisiin vastaan tallenteilta. Nämä tilanteet tulevat kuitenkin oletettavasti olemaan harvinaisia.

Johtopäätös

Hovioikeus kannattaa edeltä ilmenevin täsmennyksin hallituksen esitystä laeiksi suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen voimaannpanosta sekä oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Teija Stanikić

Hovioikeuden presidentti Asko Välimaa

